

سجایای جاودانه یک آیت...

پرونده ویژه خراسان به مناسبت ۱۵ تیر ماه، سالروز ارتحال آیت... سید جواد خامنه‌ای

افسوس که اطلاعات محدود ما، مانع از آن است که آن عالم بزرگ را بهتر و دقیق‌تر بشناسیم. به همین دلیل، در سالروز رحلت او، مجموعه‌ای از اطلاعات و گفتارها را گردآورده‌ایم تا بتوانیم گامی هرچند مختصر، در مسیر شناختن بیشتر آیت... سید جواد خامنه‌ای برداریم. آن مرحوم، ۱۵ تیرماه سال ۱۳۶۵، ۹۱ سالگی، دارفانی را وداع گفت و در حرم مطهر رضوی به خاک سپرده شد.

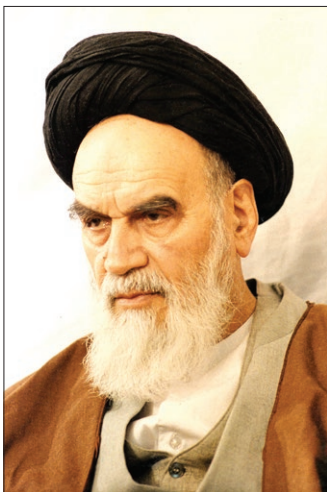
نسل عوض شده بود، اما تغییری در زندگی ایشان مشاهده نمی‌شد. آیت... سید جواد خامنه‌ای، تحصیل کرده حوزه علمیه نجف و مشهد بود؛ عالمی که دانش و ژهد را باید دو رکن اساسی حیات او بدانیم. وی به تمام معنی کلمه، از دنیا و زخارف آن گریزان بود و هرگز به دنبال کسب مال و ثروت نرفت. با این حال، معنای این سخن، گریزان بودن وی از اجتماع و تحولات سیاسی و فرهنگی آن نیست. ولی

کوچ کرده بودند. شهید آیت... سید محمدعلی قاضی طباطبایی، اولین شهید محراب، درباره آیت... سید جواد خامنه‌ای گفته است: «من چهل سال قبل با پدرم از تبریز به مشهد آمدم و برای دیدن آقا، سری به ایشان زدیم. [چندی قبل که به دیدار او رفتم،] آقا چهل سال پیش همان جایی نشسته بود که الآن نشسته و من همان جایی نشسته‌ام که پدرم نشسته بود و این اتاق و این خانه کمترین تغییری نکرده یک

دارند.» امروز، سالروز رحلت آیت... سید جواد خامنه‌ای است؛ عالمی که شهرت دانش و زهد و پارسایی‌اش در زمان حیات او و سال‌ها پیش از پیروزی انقلاب اسلامی نیز، در میان اهل علم و پرهیزگاری، پیچیده بود. آن مرحوم در جمادی الثانی سال ۱۳۱۳ ق / پاییز سال ۱۲۷۴ ش در نجف اشرف متولد شد؛ در خانواده‌ای اصالتاً تفرشی که یکی دو نسل قبل از ولادت وی، به آذربایجان

پیام تسلیت امام خمینی (ره) به مناسبت درگذشت آیت... سید جواد خامنه‌ای

یک عمر ملازم علم و تعهد و تقوا

بسمه تعالی

جناب حجت الاسلام آقای حاج سید علی خامنه‌ای، رئیس محترم جمهور - دامت افاضاته رحلت والد معظم جنابعالی که عمری با علم و تعهد و تقوا به سر بردند، موجب تأسف گردید. این مصیبت را به جنابعالی و اخوان محترم و خاندان جلیل تسلیت گفته، سلامت و موفقیت آن جناب را از خدای تعالی مسئلت دارم. والسلام علیکم ورحمة الله...

۲۸ شوال المکرم

۱۴۰۶ (۱۵ تیرماه ۱۳۶۵)

روح... الموسوی الخمینی

حیات سیاسی آیت... سید جواد خامنه‌ای به روایت دکتر موسی حقانی

پشتیبان راستین نهضت امام (ره)

این دارد که ما پس از انقلاب، در میزان توجه به شخصیت‌های دینی بر اساس فعالیت‌های خاص سیاسی شان اقدام کردیم و این به دلیل آدرس اشتباهی بود که قبل از انقلاب به مردم داده... و این آدرس غلط، متأسفانه موجب غفلت از بسیاری از شخصیت‌های دینی شد. در حالی که اسلام در ذات خود، سیاسی است و کنش‌های علمی شیعه در هر دوره را باید بر اساس فهم آنان از شرایط خاص هر زمان فهمید و بررسی کرد. این رویکرد که «اگر کسی کار سیاسی نکرد، نباید به او پرداخته شود» آسیب زیادی به ما وارد کرد و نگذاشت شخصیت‌های برجسته‌ای معرفی شوند.

نگاه هوشمندانه به حوادث و رویدادها

آیت... حاج سید جواد حسینی خامنه‌ای، هوشمندانه حوادث تبریز، نجف و مشهد را دیدند، اما شرایط ایشان را به سمتی هدایت کرد که از نظر کنش‌گری سیاسی منزوی بودند، نه این که اساساً سیاسی نباشند، چون اتخاذ چنین تصمیمی و کناره گرفتن از برخی اقدامات، خود تصمیمی سیاسی است. ایشان به شکل کاملاً مشخصی با رژیم پهلوی و دستگاه‌های آن هیچ ارتباطی نداشتند و این بسیار مهم است؛ زیرا در سال‌های ۴۴ و ۴۵ بعضی‌ها تحت فشار، مجبور می‌شدند که با رژیم ارتباط برقرار کنند. ایشان موضع سیاسی داشتند، اما در عین حال با احتیاط عمل می‌کردند.

شاخص‌های تفکر سیاسی

به نظر من شخصیت‌هایی نظیر آیت... سید جواد خامنه‌ای با منظر محدودی که برخی داشتند، به اسلام نگاه نمی‌کردند. اسلام در ذات خود سیاسی است و هر کسی اسلام را غیرسیاسی ببیند، اشتباه است؛ اما گاهی شرایط برای مبارزات سیاسی مشخص نیست. البته ایشان با همین معیار هم اقداماتی داشتند، مثلاً گاهی پای برخی بیانیه‌های اعتراضی به حکومت پهلوی را امضا می‌کردند و همچنین نماز جماعت خود را در اعتراض به تبعید امام خمینی (ره) تعطیل کردند که خود این نوع مبارزه است. بنا به خاطرات نزدیکان آیت... خامنه‌ای، ایشان در شرایط خفقان رضاخانی، با کلاه، کت و هر چه حکومتی و به تعبیری غربی بود، مخالفت می‌کرد و به پوشیدن لباس روحانیت ملتزم ماند و همین حفظ لباس روحانیت در آن زمان، یک نوع مبارزه به شمار می‌رفت و به نوعی بیان می‌کرد که به حکومت نزدیک نشوید.

آنچه در پی می‌آید، فرازهایی از سخنرانی دکتر موسی حقانی، معاون پژوهشی مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران در نشست پیش‌همایش بزرگداشت آیت... سید جواد خامنه‌ای است. دکتر حقانی، در این سخنرانی، به بررسی جایگاه و شخصیت آیت... سید جواد خامنه‌ای می‌پردازد و تأثیر آن را بر ساحت جریان‌های سیاسی و اجتماعی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد. متن این سخنرانی در پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار رهبر انقلاب منتشر شده است.

مسئله‌ای که در پی به آن پرداختیم

۵۰ سال نماز جماعت آیت... سید جواد خامنه‌ای در مشهد، قطعاً در دین‌داری مردم تأثیر گذار بوده و کسانی را تربیت کرده است که با توجه به عرق دینی آن‌ها، می‌توان تمام این افراد را قبل از این که سازمان بسیج تأسیس شود، بسیجی دانست. این که ایشان تارک دنیا بودند، به این معنا که زاهد و بی‌ رغبت به دنیا بودند، صحیح است، اما به معنای ترک حیات اجتماعی نیست و زندگی ایشان جنبه‌های مهم سیاسی هم دارد. متأسفانه ما دیر به مسئله آیت... حاج سید جواد حسینی خامنه‌ای پرداختیم و این هم ریشه در

در جلسات صمیمانه آیت... سید جواد خامنه‌ای و علامه طباطبایی چه می‌گذشت؟

مباحثات عالمانه در باب «هندسه اقلیدسی»

کرد. آیت... سید محمد خامنه‌ای، پسر بزرگ آن مرحوم، در این باره می‌گوید: «علامه طباطبایی بعضی از سال‌ها با خانواده خود به مشهد مشرف می‌شدند و یکی دو ماه می‌ماندند و بیشتر اوقات، صبح‌ها برای دیدن ابوی به منزل ما می‌آمدند و ساعتی با هم می‌نشستند و با هم از هر درص صحبت می‌کردند؛ گاه بحث‌های علمی داشتند، گاهی کتاب‌هایی مثل تحریر اقلیدس در علم هندسه را جلوی خودشان می‌گذاشتند و فقهیه می‌نشستند و درباره قضایای هندسی با هم بحث می‌کردند.

مرحوم آیت... سید جواد خامنه‌ای، پس از بازگشت به مشهد، در سال ۱۳۱۱ ش، درس و بحث را آغاز کرد و امامت جماعت مسجد صدیقی‌ها، واقع در بازار مشهد را بر عهده گرفت و گاه در مسجد گوهرشاد نیز، به اقامه نماز می‌پرداخت. به تدریج، فضایی حوزه علمیه مشهد، پی به دانش وی بردند و حلقه شاگردان وی گسترش یافت. علاقه وافر آن مرحوم به مطالعه و تسلطی که به متون دینی و فلسفی داشت، منزل کوچک او را به یکی از کانون‌های بحث و مطالعات دینی مشهد تبدیل

جواد نوائیان رودسری – دکتر غلامرضا جلالی، تاریخ‌پژوه و نویسنده نام‌آشنایی است که به‌ویژه در تاریخ تشیع و تاریخ انقلاب، مطالعات و پژوهش‌های متعددی را انجام داده و تاکنون بیش از ۳۰ جلد کتاب را در این زمینه منتشر کرده است که از مشهورترین آن‌ها می‌توان به «تقویم تاریخ خراسان از مشروطه تا انقلاب اسلامی»، «مشهد در بامداد نهضت امام خمینی» و «مشاهیر مدفون در حرم رضوی» اشاره کرد. به مناسبت سالروز درگذشت آیت... سید جواد خامنه‌ای، با دکتر جلالی شمس می‌گیرم و از او می‌خواهم که اطلاعاتی را درباره این عالم بزرگ معاصر، در اختیارم بگذارد.

شاهد جریان سیاسی مهم در دوران معاصر

دکتر جلالی صحبت خود را با تاریخچه مختصری از دوران متقدّم زندگی آیت... سید جواد خامنه‌ای آغاز می‌کند و می‌گوید: آن مرحوم از شخصیت‌های ممتاز معنوی است که طی سده گذشته، خراسان شاهد حضور او در مشهد بوده است. آیت... سید جواد خامنه‌ای از کسانی است که طی دوران حیات خود، نهضت‌ها و قیام‌های گوناگونی را از نزدیک مشاهده و لمس کرده و در برخی از آن‌ها، مشارکت داشته است؛ نهضت مشروطه، قیام مسجد گوهرشاد، نهضت ملی شدن صنعت نفت، قیام ۱۵ خرداد و انقلاب اسلامی، پنج جریان سیاسی مهم دوران معاصر است که آیت... سید جواد خامنه‌ای در جریان شکل گرفتن و نتایج آن قرار داشت. آذربایجان، یکی از خاستگاه‌های نهضت مشروطه بود و در زمان او ج گرفتن این نهضت، در این خطه حضور داشت و البته، ارتباط نزدیکش با تعدادی از مشروطه‌خواهان بزرگ و معروف، باعث می‌شد که درک دقیق‌تر و واقع‌بینانه‌تری از این جریان داشته باشد. در زمان قیام مسجد گوهرشاد و جنایات رژیم پهلوی در مشهد سال ۱۳۱۴ هم، آیت... سید جواد خامنه‌ای در این شهر حضور داشت و شاهد ظلم و تعدی رژیم به مردم مسلمان بود. مطابق گزارش‌های ساواک، آن مرحوم در جریان نهضت اسلامی و قیام ۱۵ خرداد، به اقدامات رژیم اعتراض کرد و اسناد مربوط به این اعتراض، در دسترس قرار دارد. فرزندان آیت... سید جواد خامنه‌ای که حاصل زندگی سراسر زهد و معنویت ایشان بودند، نقش مهمی در جریان انقلاب اسلامی داشتند و حضرت

آیت... سید جواد خامنه‌ای علاقه فراوانی به جلسات مباحثه علمی داشت. او سعی می‌کرد که در منزل خود، پایگاهی برای پژوهش و تحقیق ایجاد کند؛ پایگاهی که بتواند با هم‌فکری و هم‌اندیشی نخبگان حوزه، دستاوردهای جدیدی را در اختیار جهان اسلام بگذارد و این فکر بزرگ، در آن خانه کوچک و ساده که انعکاس نام‌وتما می‌از زهد و پرهیزکاری او بود، جنبه عملی پیدا کرد. احتمالاً نخستین جلساتی که در منزل او شکل گرفت، جلسات «مباحثه فقهی» بود. این جلسات که به صورت روزانه و در منزل آیت... سید جواد خامنه‌ای برگزار می‌شد، به نوعی، جلسات مشورتی استادان حوزه علمیه مشهد هم بود. در این جلسات، علمایی مانند آیت حاج میرزا حبیب... ملکی تبریزی، آقامیرزا باقر تبریزی، حاج شیخ غلامحسین تبریزی معروف به عبدخدایی و گاهی حاج میرزا جواد آقای تهرانی و حاج شیخ حسنعلی مروارید حضور پیدا می‌کردند و حدود یک ساعت، به بحث و بررسی مباحث فقهی و ارائه

آیت... سیدعلی خامنه‌ای، یکی از رهبران انقلاب در مشهد محسوب می‌شدند. همین حضور گسترده فرزندان، به خوبی نگاه آیت... سید جواد خامنه‌ای به نهضت و انقلاب اسلامی نشان می‌دهد. او در دوران انقلاب، باتوصیه‌هایش، پشتوانه معنوی خوبی برای فرزندان و بسیاری از فعالان عرصه انقلاب بود.

دانش‌آموخته برجسته حوزه نجف

مؤلف کتاب «مشهد در بامداد نهضت امام خمینی» در ادامه صحبت‌هایش، گریزی به زندگی علمی آیت... سید جواد خامنه‌ای می‌زند و آن را یکی از نقاط برجسته زندگی آن مرحوم می‌داند و می‌گوید: آیت... سید جواد خامنه‌ای شاگرد برجسته حوزه علمیه

نقش آیت... سید جواد خامنه‌ای در تقویت جایگاه علمی حوزه مشهد

هم‌اندیشی‌های عالمانه؛ از «مباحثه فقهی» تا جلسات «کمپانی»

از چپ: آیات سید جواد خامنه‌ای، سیدعلی اکبر خویی و سید ابوالقاسم خویی

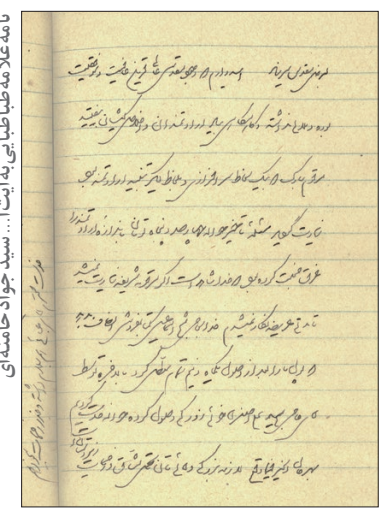
به کمپانی) هم، با محوریت آیت... سید جواد خامنه‌ای و در منزل کوچک وی در محله سرشور برگزار می‌شد؛ جلساتی هفتگی که بعد از ظهرهای پنج‌شنبه شکل می‌گرفت و در آن، افزون بر مباحث

راهکار و نظر درباره مسائل مستحدثه مشغول می‌شدند. افزون بر این، جلسات هفتگی و مشهور «کمپانی» (به یاد فقیه و عالم نامدار معاصر، مرحوم آیت... محمدحسین غروی اصفهانی مشهور

فقهی، امور علمی دیگر و حتی مسائل اجتماعی و سیاسی نیز، مطرح می‌شد و مورد بحث و بررسی قرار می‌گرفت. هدایت... بهبودی در کتاب «شرح اسم» می‌نویسد: «مرحوم آیت... خامنه‌ای، با تعدادی از علمای آن دوره مشهد، مرادات دوستانه و همیشگی داشت. با این حال، محتوای این دیدارها، فقط احوالپرسی و گپ و گفت دوستانه نبود؛ آن‌ها داشت کم‌هفته‌ای یک‌بار دور هم جمع می‌شدند. حاج‌شیخ غلامحسین تبریزی، آیات سیدعلی اکبر خویی، سید محمدهادی میلانی و آقایان سیدعلی علم‌الهدی، سید جلیل حسینی و غلامحسین بادکوبه‌ای از کسانی بودند که در نشست‌های هفتگی حضور داشتند. غلبه بحث‌های طلبگی آن قدر در این جلسات بالا بود که به این نشست‌ها، عنوان «کمپانی» که مختص جلسات مباحثه علمی است، داده بودند.» ظاهراً تفاوت جلسات «کمپانی» با «مباحثه فقهی» در، سطح و بار علمی مباحث مطرح‌شده در آن‌ها و نیز، شکل تبادل نظرها بود.

با همراه با نامه دیگر [ار سال محضر مبارک نمائیم. خدمت مبارک حضرت آقای آقامیرزا غلامحسین آقا سلام و ارادت مندی و تیریکات صمیمانه دارم. متمنی است گاهگاهی در آستان قدس یادآوری بنمائید. چندی است که کسالت دارم تب میکردم سینه درد و زکام غیرفعال اگر چه چندروز است تب قطع شده لکن هنوز بر [بهبودی از بیماری] کامل حاصل نشده. خدمت حضرات حجج آقایان ملکی و خویی و تبریزی و نجوانی سلام دارم و بالخصوص حضرت آقای نجف آبادی سلام دارم خانواده خدمت محترم علیه‌عالیه اهل بیت و متعلقین سلام داشته و تقاضای دعای زیارت جدید دارند. خدمت محترم آقای عبائی هم سلام داشته و عزیز حمات میخواهم. / والسلام علیکم ورحمة... و برکت / محمدحسین طباطبایی».

و اخلاص کیشان بیفتید. مرقوم مبارک که بیک لحاظ سرافرازی و بلحاظ دیگر تنبیه ارادتمند بود زیارت گردید. مسئله تأخیر حواله چهارصدوپنجاه تومان باندا زار ارادتمند را غرق خجلت کرده بود که خدا شاهد است اگر مرقومه شریفه زیارت نمیشد تا مدتی عریضه نگار نمیشدم. خدا بحاج شیخ اسماعیل کتافروش انصاف بدهد که پول ما را بعد از وصول یکماه و نیم تمام معطل کرد. بالاخره توسط آقای حاجی سیدعلی اصغر آقاخویی زورکی وصول کرده حواله خدمت کردیم. بهر حال اخیر فیماوقع لازمه بزرگی و آقائی تان تحمل مشاق و زحمات زیردستان است. راجع بسلسله نسب که مذاکره فرمودید هم باقایی نجفی عرض شده و هم بیعض رفقا که مسافرت طهران کرده سپرده‌ایم. امیدواریم چندروز دیگر لفا با عریضه دیگر [داخل

نامه علامه طباطبایی به آیت... سید جواد خامنه‌ای